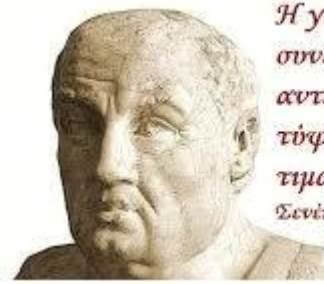

ΣΕΝΕΚΑΣ

*Ἡ γαλήνη της καθαρῆς
συνείδησης εἶναι ἡ σπουδαιότερη
ανταμοιβή της ἀρετῆς καὶ οἱ
τύφεις της εὐνοχῆς ἡ μεγαλύτερη
τιμωρία της κακίας.
Σενέκας (3 π.Χ. – 65 μ.Χ.)
Ρωμαῖος φιλόσοφος Σκέψεις σοφῶν*

Ο Λούκιος ή Λεύκιος Ανναίος Σενέκας , γνωστός ως Σενέκας ο Νεότερος ή απλώς Σενέκας (γιός τού Σενέκα τού Πρεσβύτερου), ήταν πολιτικός, ρήτορας, δραματουργός και στωικός φιλόσοφος, διδάσκαλος του Ρωμαίου αυτοκράτορα Νέρωνα. Γεννήθηκε το 4 μ.Χ. στην Κόρδοβα, μια ρωμαϊκή επαρχία τής Ισπανίας.

Ο πατέρας του ο Λεύκιος Ανναίος Σενέκας (Σενέκα ο Πρεσβύτερος) είχε αποκτήσει σπουδαία φήμη στη Ρώμη ως ρητοροδιδάσκαλος, ενώ η μητέρα του Ελβία είχε σπουδαία μόρφωση και καλλιέργεια χαρακτήρα.

Ο Σενέκας έφυγε νεαρός από τη γενέτειρα του και ταξίδεψε στη Ρώμη και τη ρωμαϊκή Αίγυπτο. Κατά τις περιπλανήσεις του αυτές διδάχθηκε ρητορική και μυήθηκε στη στωική φιλοσοφία, κυρίως απόν περιπατητικό Σωτίωνα και τον στωικό Άτταλο. Τελικά εγκαθίσταται στην Ρώμη, αρχίζει να δικηγορεί και, παρά την κακή του υγεία, να ανελίσσεται σε κρατικά αξιώματα (φθάνοντας μέχρι το αξίωμα του ύπατου). Το 41 μ.Χ. εξορίζεται για οκτώ χρόνια στην Κορσική.

Αφότου επιστρέφει από την Κορσική ο Σενέκας συμμετέχει στην δημόσια διοίκηση και, με παρακίνηση τής μητέρας τού Νέρωνα, γίνεται διδάσκαλος και παιδαγωγός τού μέλλοντα Αυτοκράτορα. Όταν ο Νέρωνας ανεβαίνει στον θρόνο ο Σενέκας, για μία πενταετία, επηρεάζει ενεργά την διακυβέρνηση (ασκώντας το ρόλο τού πολιτικού συμβούλου) με θετικά αποτελέσματα. Η πολιτική γραμμή τού Σενέκα εδραζόταν κυρίως στον συμβιβασμό και την πολιτική διπλωματία, παρά στον ακραιφνή ιδεαλισμό και τις ρηξικέλευθες αποφάσεις. Ωστόσο, αναμφίβολα η πολιτική του ήταν συγκρατημένη, μετριοπαθής και σίγουρα επιτυχής. Αλλά, ο Νέρωνας- φύση προδιαθετειμένη στον αμοραλισμό, την ραδιουργία και το έγκλημα, επιβάλλει ένα τυραννικό καθεστώς κρατικής τρομοκρατίας και αποκόπτει τις γέφυρες επικοινωνίας με τον Σενέκα.

Ο Σενέκας, τότε αποσύρεται από την πολιτική και δημόσια ζωή τής Ρώμης, και καταφεύγει σε φιλοσοφικούς στοχασμούς και έντονη συγγραφική δραστηριότητα, όπου μέχρι το τέλος τής ζωής του θα γράψει μερικά από τα καλύτερα φιλοσοφικά του έργα.

Το 65 μ.Χ. κατηγορείται για συμμετοχή σε αποτυχημένη συνωμοσία του Πείσωνα κατά του Αυτοκράτορα Νέρωνα· αμέσως διατάσσεται να αυτοκτονήσει κόβοντας τις φλέβες του. Ο Σενέκας όταν διετάχθη να αυτοκτονήσει αντιμετώπισε το θάνατο με περίσσεια ευψυχία, γενναιότητα και αταραξία, αποδεικνύοντας την γνήσια στωική του στάση (για την ασυνέπεια τής οποίας είχε από πολλούς κατηγορηθεί).

Η ζωή του Σενέκα, όπως έχει επισημανθεί από πολλούς ιστορικούς και ελετητές του έργου του, δεν υπήρξε πάντοτε σύμφωνη με τα διατάγματα της στωικής φιλοσοφίας. Ο Σενέκας είχε αποκτήσει πλούτο, έκανε πολυτελή ζωή με αρκετές σπατάλες, είχε πολιτική δύναμη και επιρροή, ήταν φιλόδοξος και ματαιόδοξος, με αρκετά στοιχεία υλισμού, πράγματα ξένα προς τη φιλοσοφία της Στοάς. Γι' αυτό και δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν ότι ο Σενέκας ήταν περισσότερο ένας κήρυκας και ρήτορας τής στωικής φιλοσοφίας, παρά ένα πράδειγμα και υπόδειγμα του αυθεντικού στωικού βίου.

Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να παραγνωριστεί ότι ο Σενέκας υπήρξε ένας στοχαστής με μεγάλη καλλιτεχνική και ψυχολογική δεισδυτικότητα, ένας ηθικολόγος και γνήσιος ανθρωπιστής, ανοιχτό μυαλό-απαλλαγμένο από προλήψεις, που κατανοούσε τις αδυναμίες της ανθρώπινης φύσης.

Ωστόσο, η ασυνέπεια ανάμεσα στη φιλοσοφική διδασκαλία του και τον τρόπο ζωής του, έγινε αντικείμενο έντονης επίκρισης από πολλούς (στους οποίους απαντάει στο έργο του Περί Ευτυχισμένης Ζωής), με αποτέλεσμα να αμαυρωθεί σε μεγάλο βαθμό η φήμη της πολυσχιδούς προσωπικότητας του φιλοσόφου.

Αυτό φαίνεται να το κατάλαβε και ο ίδιος ο Σενέκας, αν και μάλλον αργά, γι' αυτό και προς το τραγικό τέλος του βίου του, αποφάσισε-με την όποια απομείνουσα συνέπεια- να ακολουθήσει ένα τρόπο ζωής σύμφωνο με αυτά που έγραφε και δίδασκε, σε μια προσπάθεια να διασώσει την υστεροφημία του και να αντικρούσει τις απαξιωτικές επικρίσεις που είχε ως τότε δεχθεί. Είναι όμως γεγονός αναμφισβήτητο, πως ο Σενέκας υπήρξε μια μεγάλη πνευματική μορφή τής Ρώμης και ο μεγαλύτερος Λατίνος φιλόσοφος μετά τον Κικέρωνα.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΕΝΕΚΑ :

Εκτός από το ρητορικό έργο του, στο οποίο οφείλει την πρώιμη φήμη του ως πολιτικός, τα φυσικά προβλήματα σε επτά βιβλία και τις 124 επιστολές (τις περίφημες και σημαντικές Ηθικές Επιστολές -όπως είναι ο τίτλος του έργου) του ανέπτυξε πλούσια και πολυμερή συγγραφική δραστηριότητα. Τα έργα του Σενέκα διακρίνονται για την δεοντολογία και την ηθική φιλοσοφία, σε θέματα σχετικά με την ευγένεια, τη φιλανθρωπία, τον πόνο, το θάνατο, το σθένος, την ευτυχισμένη ζωή.

♦ Περί οργής (De ira)

Περί ευτυχισμένης ζωής (De beata vitae). Απευθύνεται στον αδερφό του Γαλλίωνα κι έχει τη μορφή απολογίας για τον τρόπο ζωής του φιλοσόφου-ασυνεπή προς τη στωική φιλοσοφία, όπως τον κατηγορήσαν.

♦ Περί επιείκιας (De clementia)

Περί συντομίας της ζωής (De brevitae vitae). Διάλογος που απευθύνεται στον Παουλίνο, έναν υπάλληλο του δημοσίου, όπου γίνεται λόγος για την αξία του χρόνου και την ανάγκη να τον χρησιμοποιεί κανείς με σοφία και φειδώ για τη βελτίωση του εαυτού του, για φιλοσοφικές σκέψεις, για επικοινωνία με τους μεγάλους στοχαστές του παρελθόντος και όχι για πολυτελή βίο και ανήθικες απολαύσεις.

♦ Περί απραξίας (De otio)

♦ Περί πνευματικής γαλήνης

♦ Περί ευεγερσιών (De beneficiis)